

Az indiai nők részvétele a politikában

Gleason, Suzanne: Female Political Participation and Health in India. = The Annals of The American Academy of Political and Social Science, 573. vol. 2001. 1. no. 105–126. p.

A tanulmány empirikus megfigyelésekre támaszkodva vizsgálja a nők politikai részvételének lehetőségeit Indiában. A kutatás kiterjed a jelenségek társadalmi-kulturális okaira, érintőlegesen pedig az egészségügy (gyermekhalandóság) és a nők politikai szerepvállalásának lehetséges összefüggéseire.

A szakirodalom a gazdasági és társadalmi fejlődés egyik fontos tényezőjének tartja a férfiak társadalmi hegemóniájának fokozatos megszűnését és minél több nő bekapcsolását a helyi és az országos politikai életbe. Indiában a nők viszonylag nagy számban élnek aktív szavazati jogokkal, ezzel szemben részvételük a politikai irányításban, az államigazgatásban (képviselőként, közigazgatási hivatalnokként) rendkívül alacsony.

Az egyének és a nemek politikai magatartásának és részvételének megvilágítására számos elmélet született. Ezek közül talán a legismertebb *Downs* (1957) nevéhez fűződik. Szerinte a választások alkalmával tökéletesen informált emberek mérlegelik a különböző pártok ígéreteit aszerint, hogy melyik program megvalósulása (és így melyik párt választási győzelme) jelenti a legelőnyösebb megoldást a számukra. Amennyiben a programok nem térnek el szignifikánsan egymástól, és egyik párt sem ígér többet a másiknál, akkor az emberek számára a választás érdektelenné és tét nélkülivé válik, és nem fognak rajta részt venni. Ugyancsak távol maradnak az urnáktól a választópolgárok, ha magasak a részvétel költségei (vagyis ha az információhoz jutás vagy a választási irodák megközelítése nagyobb anyagi áldozatot követel), vagy ha egyéni szavazatuk súlyát minimálisnak érzik. Magas választási részvételre tehát alacsony költségek, magas haszon és az egyéni szavazatok nagyobb jelentőségének esetében lehet számítani. Ezeknek megfelelően általánosságban elmondható, hogy a magas iskolai végzettségűek számára alacsonyak a választás költségei, így az ő részvételük magasabb, akárcsak a gazdasági elit esetében, ahol viszont a várható haszon jelenti a fő motivációt. Az egyéni szavazatok súlya pedig a pártok közötti szoros versenyben, vagy a választásra jogosultak kis számánál nő meg, mivel itt minden egyes választópolgár úgy érezheti, hogy az ő saját voksa, illetve társadalmi csoportjának szavazatai döntötték el a választások végkimenetelét. Ebből az következik, hogy minél nagyobb az egyes társadalmi csoportok (elsősorban a pártok) belső kohéziója, annál nagyobb arányban vesznek részt a választásokon. Hasonló társadalmi és gazdasági tényezők határozzák meg a passzív szavazati jog gyakorlását (vagyis a képviselő-jelöltként való indulást).

A férfiak és a nők közötti különbségek a politikában két téren is megmutatkoznak:

1. A nők alulreprezentáltságában, vagyis abban, hogy politikai részvételük nem tükrözi az adott ország lakosságának összetételét,
2. a nőknél megfigyelhető politikai attitűdben, amely jelentősen eltér a férfiakétól. Ez megnyilvánul egyrészt abban, hogy másként ítélik meg a különböző társadalmi és politikai kérdéseket, másrészt pedig abban, hogy a választások költségeit általában magasabbnak ítélik, míg a hasznait alacsonyabbnak, szavazatuk súlyát pedig alulértékelik.

Az empirikus kutatások a következő megfigyelésekhez vezettek a nők politikai viselkedésével kapcsolatban:

- a hat év alatti (tehát iskolába még nem járó) gyermekeket nevelők, a munkanélküliek és alacsony iskolázottsággal rendelkezők alacsony arányban szavaznak;

- a házas asszonyok részvétele magasabb, mint a hajadonoké, illetve az egyedülállóké;
- a nők a különböző szocio-gazdasági helyzetük miatt csak ritkán hoznak létre nagy és egységes társadalmi csoportot (saját pártot);
- kevesebb szabadidejük, pénzük és kisebb ún. politikai képességeik miatt („*civic skills*” – kommunikációs és szervezési képességek) sokkal kisebb arányban és számban indulnak képviselő-jelöltként a választásokon, mint a férfiak;
- politikai ambícióik a társadalmi és politikai életből való tradicionális kiszorulásuk miatt alacsony;
- a feminista mozgalmak tagjai viszont aktívak mind társadalmi, mind pedig politikai téren;
- csak az emberileg és szakmailag is erős és komoly női jelöltek indulhatnak sikerrel a választásokon; ezeken kívül meghatározó szerepet játszik az adott ország politikai kultúrája, törvényhozási rendszere és az egyéni választókerületek nagysága;
- a nők a szociális problémák iránt fogékonyak (oktatás, egészségügy, családügy), míg a férfiakat inkább a gazdasági természetű kérdések foglalkoztatják; ennek megfelelően:
- a nők alacsony választási részvétele kifejezi az ország szociális, oktatási és egészségügyi struktúrájával és intézményeivel való elégedetlenségüket;
- ugyanakkor Indiában (a nyugat-európai fejlett országokkal ellentétben) a munka és az üzleti élet területén sikeres nők csak kis mértékben vesznek részt aktívan a politikában, mivel egyéb feladataik mellett kevés idejük és lehetőségük marad a politikálásra.

Indiában a Mahátma Gandhi nevéhez fűződő és 1950-ben elfogadott alkotmány vezette be az általános választójogot minden 21 év feletti állampolgár számára. Ennek ellenére a nemek közötti politikai egyenlőtlenségek fennmaradtak. A nők egyenjogúságának megvalósítását a gyakorlatban a rájuk nehezedő pszichológiai, kulturális, gazdasági és politikai kényszerek és akadályok gátolják meg. Ezek közé tartozik társadalmi függőségük, munkájuk alulértékeltisége, gazdasági kiszolgáltatottságuk, a politikai vezetésből való kiszorulásuk, alacsony iskolázottságuk és az a tény, hogy szinte minden családi, háztartási munka és kötelesség rájuk hárul. A helyzet orvoslásának érdekében hozták létre 1975-ben az „*Indiai nők helyzetével foglalkozó nemzeti bizottság*”-ot („*National Committee on the Status of Women in India*” – NCSWI). A bizottság egyik első kezdeményezése volt női helyi önkormányzati testületek létrehozása a falvakban (ezek neve: „*panchayat*”-ok). Ezekbe a testületekbe a nők közvetlen választással kerülhetnek be. Ezenkívül a közigazgatás két további szintjén, a körjegyzőségekben és a megyékben is rendszeresen lehetővé teszik a nők részvételét. Ennek ellenére a nők sok helyen (főleg a szegény falvakban) nem éltek ezekkel a lehetőségekkel, mivel a férfiakkal szembeni tiszteltlenségnek tartották politikai ellenzékként való fellépésüket.

India 25 szövetségi államból és 5 szövetségi területből áll. Az ország parlamentje két-kamarás: az *Államok Tanácsa (Rajya Sabha)* és a *Képviselőház (Lok Sabha)* alkotják a törvényhozás két szintjét. A „felsőház” tagjait részben az államfő nevezi ki, részben pedig az államok delegálják, az alsóházba közvetlen választással kerülnek be képviselők. A legtöbb tagállamban ugyancsak kétszintű törvényhozási rendszer működik: a *Törvényhozó Gyűlés (Vidhan Sabha – alsóház és Törvényhozó Tanács – felsőház)*. A választások egyfordulósak: az egyéni választókerületekben a legtöbb szavazatot elnyert jelölt jut mandátumhoz. Képviselő-jelölt minden államban az lehet, aki az adott tagállam lakosa és ott szavazati joggal rendelkezik. A jelölteknek ún. választási letétet kell fizetniük (deposit), amit elveszítene, ha a szavazatok egy hatodánál kevesebbet érnek el. Az országban

összesen 3900 egyéni választókerület van. Az országos választások alkalmával hét tagállami egyéni választókerület alkot egy országos egyéni választókerületet. 1980-ban a szavazóképes lakosság 55%-a vett részt a választásokon: a férfiak 67%-a, a nők 43%-a járult az urnákhoz. Elmondható, hogy az ország északi, fejlettebb részén a részvételi arány mindkét nem esetében magasabb volt, mint a déli, szegényebb vidékeken. Az egyéni választókerületek 14,6%-ában indult női képviselőjelölt, és ezek 28,6%-a jutott mandátumhoz. A tagállamok *törvényhozó gyűlései* közül összesen csak négyben haladta meg a női képviselők aránya a 10%-ot. Érdekes, hogy a nők esetében a szavazók részvétele és a jelöltek száma között negatív korreláció figyelhető meg: a legtöbb női képviselőjelölt azokban az államokban indult, ahol a női választók részvétele végül a legalacsonyabb lett. Ennek oka az lehet, hogy ezekben az államokban a nők nem érzik alulreprezentáltak magukat a politikában (ezt bizonyítja a számos női képviselőjelölt), s emiatt nem tartják fontosnak a választásokon való részvételt.

A nők politikai szerepvállalásának eredményeit, hatásait a társadalmi és gazdasági élet számos területén lehet vizsgálni. A szerző az egészségügyben, ezen belül is a gyermekhalandóság alakulásában vizsgálódott. Ennek eredménye, hogy megfigyelte a magas női választási részvétel és a központi erőforrás-allokáció közötti pozitív kapcsolatot: a nők politikai aktivitásának következtében több nővér és több orvos került a helyi kórházakba. A gyermekhalandóság terén mindössze csak annyit sikerült megállapítani, hogy az adatokat károsan befolyásolja a jövedelmek egyenlőtlen eloszlása és a muzulmán vallású lakosság magas aránya. A nők politikai részvételének hatása pozitív ugyan, de igen kis mértékű, alig kimutatható volt. Ez a női képviselők rendkívül alacsony számával magyarázható, illetve azzal, hogy a vizsgálat csak a megyék szintjére terjedt ki, ahol ez a pozitív hatás még nem számottevő (tagállami és országos kutatásra nem volt lehetőség).

Összefoglalásul elmondhatjuk, hogy a nők India politikai életében továbbra sem rendelkeznek meghatározó és a lakosság összetételét tekintve őket megillető szereppel. Ennek okait az ország tradicionális társadalmi és politikai kultúrájában kereshetjük, amely jelentősen eltér a nyugat-európai gyakorlattól, ami a nők magas részvételét biztosítja az országok irányításában.

Vadász Rezső